pagini bucovinene

ANUL VIII, nr. 2 (86)

FEBRUARIE 1989

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Anul literar în Bucovina

Rîndurile acestea nu-și propun să fie o replică locală la bilanțurile editoriale publicate de mai toate revistele de cultură și literatură din țară după cîte douăsprezece luni de prezență în librării a obștei noastre scriitoricești. Am citit cîteva astfel de racursiuri, deja apărute în acest început de an, și ne-am bucurat pentru unele opțiuni, cam în aceeași măsură în care ne-au întristat unele ierarhizări ce pot fi calificate, cu indulgență, drept parțiale sau grăbite. Reacția nu are în sine nimic nou și nimic neobișnuit. În cei mai bine de cincizeci de ani literari ale căror bilanțuri le-am urmărit în presa timpului, numărul previziunilor valabile asupra destinului scrierilor menționate acolo, în bine sau în rău, se apropie de nesemnificativ. Iată de ce considerăm astfel de implicite clasamente ca ritualuri de cele mai multe ori agreabile și fără consecințe. Ele nu marchează nici o încheiere și nu anunță nici un început, pentru că timpul artei se măsoară după alte criterii. Între Balade vesele de George Topîrceanu și Plumb al lui Bacovia, ambele apărute în 1916, se așează mai mult timp al literaturii decît între Eminescu și Nichita Stănescu. Și apoi, între mișcarea Pămîntului în jurul Soarelui și cea a Cărților în Edituri există teribil de puține elemente comune.

În fond, care poate fi folosul real al acestor bilanțuri? Metafora închisă în cuvîntul cu parfum contabil ne conduce către stabilirea raportului dintre activul și pasivul anului literar. Este cu putință, pentru un critic literar, ca persoană, o asemenea performanță? Să zicem că da, fără a despica firul în patru. Dar probabilitatea erorii este atît de mare, încît demersul cere criticului vocație a riscului și, de ce nu, spirit de sacrificiu. Iată de ce îi admirăm, în ultimă instanță, pe cei care își afișează listele personale de opțiuni.

În cea ce ne privește, și avînd în vedere numai Cenaclul de la Suceava al Uniunii Scriitorilor, vom încerca doar să catagrafiem contribuția lui în contextul anului literar românesc. Credem că prima menționare se cuvine Paginilor bucovinene; adunate în file de carte, ele ar da un volum de aproximativ 250 de pagini. Op colectiv, firește, al unor oameni pentru care munca de creație și de redacție se adaugă. Este puțin, zicem, înaintea altora, noi, căci mapele redacționale ne sînt pline, dar Paginile... sînt, totuși, pagini.

Este vorba, apoi, despre Concursul național de poezie „Nicolae Labiș". Ajuns, în 1988, la venerabila vîrstă de douăzeci de ediții consecutive, acesta rămîne nu numai cel mai „bătrîn" din țară, dar și cel care, în timp, a lansat cei mai mulți poeți tineri (acum sau cu ani în urmă). Nu e locul și momentul să discutăm valoarea de ansamblu a textelor intrate în competiție anul acesta, cu atît mai mult cu cît opiniile juriului au fost împărțite; în ceea ce ne privește, credem în steaua a măcar doi dintre cei prezenți. Am menționa că ediția din acest an a inaugurat un colocviu de critică asupra literaturii tinerilor. Ca să spunem lucrurilor pe nume, organizatorii nu sînt mulțumiți nici de „filmul" lui, nici de rezultatele reale; se cuvine ca în acest an să capete un profil definitiv, să devină o certitudine în viața literară.

Încă o chestiune care merită atenție: prezența scriitorilor suceveni în presa literară a țării, atît prin creații proprii, cît și prin comentariile critice făcute volumelor apărute în acest răstimp. Spunem, în cunoștință de cauză, că, din acest punct de vedere, 1988 este anul nostru cel mai bun și vedem în el un indiciu convingător al pulsului literaturii la Suceava. Și nu credem că este un gest de conveniență și de abdicare a orgoliului să mulțumim revistelor și criticilor.

În sfîrșit, volumele: șase, la patru edituri („Dacia", „Eminescu", „Junimea", „Ion Creangă"): poezie, reportaj, literatură pentru copii; nici un roman, nici proză scurtă, nici critică; teatru, ca totdeauna, deloc. Și totuși, cel mai bun an editorial al Cenaclului de la Suceava, atît numeric, cît și valoric. Cîteva cuvinte despre fiecare volum, în ordinea cronologică a apariției lor. Ion Beldeanu, Lecția de melancolie: de departe, cea mai bună carte de poezie a autorului, argument solid al unei creșteri continue. Cornelia Maria Savu, Semne de viață: afirmarea definitivă a uneia dintre cele mai interesante și mai constante valoric poete din generația '70. Mircea Motrici, Fereastră spre inima Bucovinei (reportaje); Nicolae Cojocaru, Făt Voinic și Domnița cea Frumoasă: șapte narațiuni pentru copii, în maniera basmului, în care autorul retopește numeroase motive folclorice, cu o scriitură adecvată. Marcel Mureșeanu, Viziune cu porumbei călători: poezie a maturității depline, cu sunet amplu și echilibrat, volum în sensul bun al cuvîntului, de o excelentă armonie a contururilor lirice. Florin Bratu, Ora fantastică: intrare întîrziată în poezie, însă fără nici una dintre sechelele debutului, într-o formulă lirică dintre cele mai viabile în literatura noastră — expresionismul.

În edituri își așteaptă ieșirea în lumină multe volume ale scriitorilor suceveni: poezie, roman, critică și istorie literară. Dar despre ele, peste un an.

Mihail VULCAN

Pastel

În sînul lui Zamolxe
O turmă de oi...
Izvoare ca mulse
De al văii dor...

Brazii ca o strigare...
Munții ca o scăpare...

Sămînță împărătească
Ce mînă a fost oare să te sădească
Cine te-a binecuvîntat, glie,
Să-ți pot vorbi astăzi, în limba ta
ție.

Cristian BALAS

Dumitru RUSU: „Peisaj"

REPORTER

Spectacolul muncii în lumea micronilor

Unul dintre reperele noii istorii a Sucevei îl constituie, desigur, întemeierea marii sale zone industriale. Mulți dintre locuitorii de azi ai orașului își amintesc asaltul cupelor de excavație de la începutul deceniului șapte, cînd se pregătea turnarea fundațiilor celor două combinate, replici contemporane ale legendarei citadele voievodale de odinioară.

Ochiul reporterului, atent la toate modificările produse în străvechea Cetate de Scaun, a înregistrat apoi cu încîntare și emoție apariția, rînd pe rînd, a impunătoarelor cetăți muncitorești devenite astăzi prezențe familiare în existența cotidiană. Au fost clipele de neuitat ale primelor suprafețe de pe hîrtie derulate pe uriașele mașini, ale primelor șarje de oțel, ale utilajelor de înaltă complexitate sau ale producerii elegantelor cupe din sticlă.

Revelația de „ultimă oră" a celui care semnează aceste rînduri s-a petrecut într-o dimineață senină de vară, anotimp propice unor surprize memorabile. Spectacolul muncii descoperit în spațiile de producție ale celei mai tinere unități de pe cunoscuta platformă industrială din lunca Sucevei poate fi considerat, fără nici o exagerare, copleșitor. Vom reține deocamdată că este vorba despre fabrica de aparate de măsură și control (neelectrice), singura — după afirmația interlocutorului nostru — de acest fel din țară și cea dintîi uzină de mecanică fină din nordul Moldovei. Ceea ce se întîmplă aici stă sub semnul saltului îndrăzneț în teritoriile tehnicii de vîrf. A produce aparatură de verificare în clasele de precizie ce țin de ordinul micronilor, într-o varietate impresionantă de tipuri și dimensiuni, înseamnă a stăpîni tainele modelării metalului fără nici o abatere de la legile sale exacte: fizice, mecanice, termice. Oțelul special din care se croiesc formele fiecărui reper suportă mai întîi o „lecție de corectare" prin tratamente primare și chimice, de călire și îmbătrînire, menite să-i confere duritate și stabilitate în timp. (De altfel în una din halele de finisaj, din aceste motive, temperatura trebuie menținută constantă indiferent de anotimp și de vreme). După care operațiunile se succed într-un flux aparent lipsit de spectaculozitate, aproape imperceptibil pentru un necunoscător. Aceasta, pentru că execuția fiecărei piese în parte implică, în primul rînd, concentrare, migală, calcul matematic și, mai puțin, efort fizic.

Așa se face că manopera înglobată în verificatoarele de diverse forme și utilități reprezintă de la 60 la 80 la sută din valoarea acestora. Ceea ce vorbește de la sine despre energia intelectuală consumată. Finisarea unui inel cu filet, de pildă, cere din partea omului de la mașină o atenție deosebită, dublată de finețe în execuție și inteligență creatoare. Am văzut, spre exemplu, o trusă de calibre destinată uzinelor de autocamioane din Brașov, o adevărată carte de vizită a capacității creatoare a colectivului de ameciști, în care erau etalate verificatoare minuscule cu diametre de la 1 la 30 de milimetri. Or însușirea unor asemenea performanțe nu ar fi posibilă fără o temeinică stăpînire a meseriilor de specialitate, fără acele calități particulare menționate anterior. O eventuală

(continuare în pag. IV)

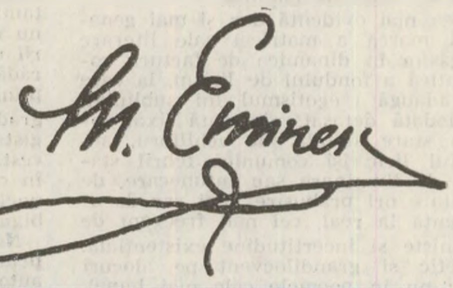
Ion BELDEANU

autograf EMINESCU

ANDREI MUREȘANU

Tablou dramatic într-un act
(fragment)

Văd cerul lan albastru sădit cu grîu de stele,
El îmi arată planul adîncei întocmele
Cu care-și mișcă sorii. — În sîmburul de ghindă
E un stejar. — Cum dînsul din proprii rădăcine,
Din planul veții sale ascuns în colțu-obscur
Își crește trunchiul aspru — așa, poporul meu,
În tine e puterea-ți, nălțarea-ți și pieirea-ți.
Eu cred că tot ce este menit de a fi mare
Să-și înăsprească trebuie superba rădăcină
Prin viscole turbate, prin arșiță și-ngheț.
Mai tare e-acea stîncă, ce a trecut martiră
Prin vijelii mai multe. Popoarele barbare
Ce-au cotropit românii sub vijelii mărețe,
Turbate, mîndre, aspre ca orice vijelie,
Dară și trecătoare ca ele. Iar stejarul
Poporului meu tare ridică și-azi în vînturi
Întunecata-i frunte și proaspăta lui frunză.

A PRIVI

LUMEA EMINESCU

Timpul curge ireversibil pentru lumea exterioară; pentru cea interioară, pentru spirit, el este circular. Soarele nu mai poate lumina trecutul; noi da. Pînă acum, acest timp al spiritului a avut doar cîțiva oaspeți, mari vizionari: Homer, Platon, Dante, Shakespeare, Goethe, Dostoievski, Eminescu... Ei au trăit viitorul într-un prezent imemorial.

★

„El n-a fost cînd era, el e cînd nu e".

★

Vine un timp cînd fiece clipă, sub aceste rafale de ceruri interogative, e umbra unui vers al său.

★

Un copil de 16 ani scria în 1866: „Crucea-mi pare gînditoare / Parcă arde-a vieții-mi tort / Și prin neguri, mormîntare / Privesc, fața mea de mort!" și: „Idee / Pierdută-ntr-o palidă fee / Din planul Genezei, ce-aleargă / Ne-ntreagă" și: „Aș fi frunză, aș fi floare, / Aș zburare" și... din aceste cuvinte aurorale ale atît de tînărului părinte al poeziei noastre moderne, se nășteau peste vreme: Bacovia, Barbu, Stănescu. La fel Arghezi și Blaga au o existență spirituală „prenatală" în spații eminesciene mult mai întinse, împreună cu mulți alți poeți.

★

Eminescu este modern și actual printr-o poetică a consonanței cu esența realității, care transcende orice curent literar, focalizînd în același timp în germene aproape toate spațiile posibile spre care s-au orientat vectorii imaginarului poeziei moderne, de la imaginile analogice, profunde, intensive „grămădind nemărginirea în sclipitu-unui atom", pînă la cele dezintegrative, extensive, de bisturiu senzorial ale „orașului furnicar".

Orgoliile de inauguratori suportă pînă la urmă corecțiile nesfîrșitei sale constelații de valori, deoarece originalitatea absolută ne-a fost consumată. Fragment la zi: „Ah! boboc... amabilă ești... frumoasă și — proastă, / Cînd aștepți pe amant, scriitor la subprefectură, / Tînăr plin de speranțe, venind cu luleaua în gură... / Soarele-a apus, iar luna, o closcă rotundă și grasă, / Merge pe-a cerului aer moale și-albastru și lasă / Urmele de-aur a labelor ei strălucinde ca stele." (Mitologicale).

În literatura română, sîntem cu toții cetățeni ai lumii Eminescu.

★

Versurile cu geometrie neeuclidiană, dezvoltînd o stereofonie a sensurilor multiple, stilul colocvial, metafora oximoronică, ironia și autoironia, scientismul pot fi detectate — fragmentar — în opera sa.

★

Eminescu nu este ultimul romantic al Europei, ci primul romantic care deromantizează înscriindu-se pe orbita modernității eterne.

★

Două versuri coagulate de curenții gîndirii într-o rostire unică și totală: „Nu credeam să-nvăț a muri vrodată" și „Știm de nu trăim pe-o lume ce pe nesimțite cade?" conțin, fiecare dintre ele, cîte trei verbe. La Eminescu, verbele au memoria oceanului originar.

★

Atingînd teiul său, mîna noastră respiră prin mii de frunze!

C. SEVERIN

CRONICA LITERARĂ

FLORIN BRATU: Ora fantastică

O lectură bună a cărții de poezie **Ora fantastică*** a suceveanului (prin adopțiune) Florin Bratu cere cîteva minime precizări de ordinul biografiei intelectuale. Este un volum de debut în poezie, dar nu și editorial; autorul a mai scos, cu cîțiva ani în urmă, la Editura „Junimea", un studiu de sociologie a creației folclorice — **Cultura populară sau virtuțile permanenței.** Prezent cu versuri de mulți ani, dar cu intermitențe, în presa noastră literară, Florin Bratu își editează tîrziu prima sa culegere de poezie, căci, ca vîrstă, el aparține generației „luptei cu inerția" ; faptul este absolut evident în expresia și substanța poemelor care nu au nimic comun cu tendințele lirice mai recente. Ceea ce, firește, nu vrea să însemne că ne aflăm în fața unei poezii cu aer vetust, ci modernă, în sensul larg al cuvîntului, prin toate dominantele ei, însă fixată între parametri care indică o perioadă nu recentă de formare a eului liric. Și încă ceva : merită reținută maturitatea substanței acestui volum, care după toate indiciile, pare a fi antologia multor ani de travaliu poetic, cu schimbările de teme, de accente și de scriitură pe care le aduc timpul și volutele existenței. În tot cazul, poeziile lui Florin Bratu nu pot fi atașate momentului incipient al, de acum, celebrei generații, ci perioadei sale de edificare deplină.

Cea mai evidentă dar și mai generală marcă a matricei sale literare o găsim în dinamica de factură romantică a fondului de lirism, la care se adaugă egotismul lui subliniat. Niciodată detașat, niciodată fixat într-o stare stabilă, de echilibru, actantul liric își comunică febril stările de iluminare sau întunecare, de înălțare ori prăbușire, mai rar de aderență la real, cel mai frecvent de neliniște și incertitudine existențială. Patetic și grandilocvent pe alocuri (dar nu în poemele cele mai bune), Florin Bratu refuză prozaicitatea realului cu consecvență, obiectele acestuia rămînînd pentru el simple pretexte chiar și în poezia de peisaj. De altfel, titlul volumului — **Ora fantastică** — este, din acest punct de de vedere, edificator, în cazul în care acceptăm că este vorba de opțiunea exclusivă a autorului. În fapt, nu este vorba de un fantastic propriu-zis, în accepția pe care o conferă cuvîntului conceptul estetic respectiv, ci, ca să folosim o expresie preluată de la Cezar Petrescu, de un „fantastic interior" — provocare și excitare puternică a capacității fanteziei de a nega realul prin trans-figurare; intenția este exprimată programatic în acest **Cine?**: „Lacrima să măsoare cine mai poate / Și să dezlege nădejdile toate? // Cine mai are privirea curată / Grădina să vadă arînd cum arată? // Fata Morgana cine va să mai știe / Cu-adevărat nălucă de e sau de nu e? // Și, vai, clipa răbdării cine mai are / Gîndul stelei căzînd să măsoare?". Într-o asemenea viziune, o livadă de cireși care se scutură la vreme de seară poate arăta astfel: „Cireșii-și suie-n ramuri luminări, / Lumină de neliniști va să vină, / Din zare sună tainice chemări / De mult grădina nu mai e grădină. // Și ziua luminării e de sînge, / Rubine grele cad la rădăcină, / Căci adierea serii iarăși plînge / Peste durerea ierbii din grădină". Este evident, efectul în registru fantastic nu e de adîncime, acesta fiind cazul și al altor poezii în care priveliștea este doar suportul unei stări de suflet aburoase, ambigue.

Nu însă o astfel de poezie îl exprimă cel mai bine și mai exact pe autor; nocturnul îl avantajează cu evidență, cu precădere „ceasul nălucirei" cum a spus Grigore Alexandrescu, momentul propice imaginarului terifiant, mai rar feeric, chiar foarte rar, evocînd stările de suflet sumbre, seisme ale eului. Multe poeme sînt populate cu umbre, năluci, iele, fantome, surprinse în atitudini și mișcări hieratice, funcționînd poetic ca semne ale altui tărîm, neintrînd însă niciodată în relații, să zicem, epice cu eul liric sau cu tărîmul realului. Propensiunea lui Florin Bratu către expresionism, ca și opțiunea pentru el sînt evidente, părînd a înclina mai mult către cel de tip Adrian Maniu decît spre cel blagian. „Ceasul de taină" este al întunericului „fără lună și stele", al mării sub un cer orb și al rîurilor curgînd din și în noapte, al văpăilor care joacă peste comori, al „Fîntînii Cerberului" (la Adrian Maniu se vorbește despre Fîntîna Balaurului) care coboară pînă în inima pămîntului. Prezența stihiilor, insurecția tenebrelor generează tensiuni poetice notabile: „Orele negre s-au strecurat prin beznă, / Miezul nopții stins este de-acum, / Pasărea neagră țipă pe-o casă uitată, / Nici o ființă nu mai trece pe drum. // Merii-n grădină s-au frînt din tulpină, / Blestemul plouă cu negru-n ogradă, / Pasărea-Nenoroc nu mai poate să plîngă, / Cineva, pe drum, așteaptă lumina, să cadă". Nu prezența fantasticului de tip tenebros se reține, el aproape că nici nu există, ci forța iradiantă a chtonianului, cu reverberări-surpriză în sensibilitatea poetului: „Se aprindeau în neiertătoare surpări / Petale de-aprinse metale, / Vii umbre pe albe cărări, // Ecouri cronicărești ascultam / Și eram tineri și eram". Prinse în textura unui mare cutremur lăuntric, astfel de plăsmuiri pot genera un lirism dens: „Trup de femeie urca înspre seară, / De-abia apusă-i ora temerară. / Seara fu neagră, de necrezut, / Florile nopții, cu suflet căzut, / Sălbatic crescuseră peste casă, rotund, / Fantastica oră curgea în afund. / Sufletul era alb și tăcut, / Trup de femeie urca spre trecut".

Tot de natură expresionistă sînt cîteva poeme (scurte) de factură baladescă, încă mai decantate de elementul epic decît cele ale precursorilor. Tehnica sugerării motivului de bază, modalitatea în care cititorul este provocat să purceadă la remodelarea sa se armonizează frumos cu rama folclorică incizată cu instrumentele artei culte: „În dimineți de cleștare / Cu esențe de piatră și soare, / Pe dale de mîzgă și somn, / Marele Domn / Străfulgerat de o mie de salbe / De raze și focuri / Se-nfățișează pădurilor albe. // Aici răsar mirezmele-n culori, / Pe lespezi cu muzici afunde, / Marele Domn e-o dimineață de sori / Răsfrîntă, cuminte, în unde. // El se născu-ntr-o seară de ropote, / Seară cu lumini în creneluri, / Iar munții-i scriu însemnele pe ceruri. / Și stă Marele Domn în văzduhuri de clopote".

Care sînt dominantele condiției umane într-o astfel de poezie în care tenebrele se opun luminii, în care pămîntul rareori își trimite semnele spre zarea cosmică, și imaginarul domină copios dar cu consecințe poetice binefăcătoare realul? Nu se acreditează o filosofie a existenței, unitară și completă, situație în bună măsură firească dacă nu uităm că Florin Bratu cultivă un lirism prin excelență de sensibilitate și al stărilor de suflet, dar cristalizează, în ultimă instanță, un mod asumat de a concepe destinul ființei omenești: singur, bîntuit de năluci și înconjurat de noapte, dar aspirînd spre lumină și dobîndind-o adeseori ca supremă revelație a existenței, omul, vulnerabil și vulnerat lăuntric, iar nu înspre lume, se închide într-o atitudine catabazică. Nu trebuie să căutăm aici o intenție de generalizare, ci o mărturisire de poet.

Cred că s-a înțeles din ce am spus pînă acum că autorul nu ambiționează inovări notabile în limbajul poetic; există chiar, pe alocuri, imperfecțiuni cărora nu le pot găsi o explicație. Efortul său, împlinit, vizează fixarea unei stări a eului, a unei trăiri, irepetabile, unice. **Ora fantastică**, de fapt **clipa fantastică** este matură și cere, pentru confirmare, următorul volum.

Mihail IORDACHE

PROZĂ

În plină zi

Gîngurit de porumbei la subsioara marii statui. Miros de transpirație. Și bronzul transpiră. Un fel de rugină verde, din alt veac, de cocleală din atîtea ploi scurse peste trupul ei medieval.

Priveam de jos porumbeii, le urmăream toate mișcările, încercam să fiu eu creierul lor mic și să judec de-acolo, să-mi fiu și mie și lor stăpîn.

Simțeam că-mi pierd memoria și că judecata mi se subțiază, mă cuprinde o poftă nebună de zbor, de clocit, de murmur neinteligibil, de pași mărunți și de grăunțele pe care le vedeam pe mesele femeilor din marea piață. De abia apucam să mă ocup puțin de mine, m-am oprit cu greu să nu mă scarpin în văzul lumii, să nu-mi arunc pantofii din catifea albastră.

Apoi vedeam că porumbeii sînt tot acolo, înmărmuriți parcă, uitîndu-se undeva spre mine, rupți de toate preocupările lor dinainte, într-o poziție marțială, omenească, înspăimîntați să nu cadă, uitîndu-și de aripi, negîndu-și condiția.

Deci ne întîlnisem undeva, în spațiul care ne despărțea, între sus și jos, creierele noastre comunicaseră. Panica din mine îi cuprinse și pe ei, pe amîndoi. Am stat multă vreme nemișcați, uitînd fiecare unde se află și cine este, un flux, un reflux se zbătea între noi.

Apoi am avut doar puterea să planez ușor și să mă așez pe o clădire cu șase etaje, din apropiere, sucursala bancară a renumitei firme Shylock, în timp ce nevinovatele viețăți cădeau (în aceeași clipă) de la subsioara statuii, strivindu-se de caldarîm.

Călătorind cu Gerard

Cînd l-am văzut întîia oară pe Gerard, mă gîndeam că la umbra sprîncenelor sale atît de groase ochii nu i se vor încălzi niciodată.

Ei bine, greșeam!

(Întotdeauna, seara, cînd sting lumina în bucătărie și traversez întunericul din hol, mergînd spre camera mea, mă izbesc cu umărul de un stîlp mizerabil și tare ca piatra.)

Odată călătoream cu el într-un vagon de marfă. Duceam niște vite la abator și ne aflam de vreo douăsprezece ore pe drum. N-o făceam prima dată. Nu știu cum s-a întîmplat — chiar pentru noi era inexplicabil — dar o vacă a fătat un vițel c-o pată albă în frunte.

Trenul a oprit în M. aproape o oră. Am coborît amîndoi. În oraș Gerard și-a întîlnit un nepot care i-a dăruit o cutie de șah. Cîștigul nostru cu asemenea transporturi nu era prea mare, dar vedeam lumea, vizitam abatoare moderne, muzee, terenuri de golf, magazine, uneori nimeream la nunți. Acasă ce să fi făcut? Așa măcar nu știam unde ne aflăm.

Peisaj cu șamani

De o zi trecuse iarna din calendar însă zăpada continua să tremure pe afară. Femeia luă lopata de lemn și făcu o cărare pînă la poartă, cînd văzu că pe la celelalte case și pe drum nu era un strop de omăt. Strigă la bărbat și la copii, să iasă, să se mire și ei, dar nu-i răspundea nimeni un cuvînt. Intră în casă și-i găsi pe toți trei în jurul mesei. Haideți, zise ea, să vedeți o minune! Nici nu te gîndi! răspunse bărbatul. Nici nu te gîndi! îi cîntară în strună și băiatul și fata!

Bine, lifte dușmane ce sînteți! gînguri femeia și dispăru prin hornul casei, lăsîndu-le mîncarea numai pe jumătate făcută!

Marcel MUREȘEANU

Nemărginire

Și-a adus aparatul de filmat și l-a instalat în mijlocul camerei. Eu stăteam întinsă în pat și plîngeam. Sorbeam din cînd în cînd din cafeaua rece și citeam sughițînd dintr-un roman polițist.

El mă mai punea să zîmbesc și mă urmărea să nu care cumva să vorbesc la telefon. Într-una din zilele următoare telefonul avea să dispară.

Treptat aparatul de filmat s-a îndepărtat ajungînd pe linia ce unea ușa cu oglinda de pe peretele opus.

El nu mai ieșea din casă decît după țigări sau după lapte.

În momentele noastre de tandrețe îi mîngîiam părul argintiu și-i număram ridurile în joacă. Nu se mai bărbierea și părea muncit de gînduri.

M-a îndemnat să țin un jurnal și cum accesele de plîns se întețiseră s-a oferit să mă ajute.

Noaptea developa filmul. Îl proiecta pe perete în zori și multă vreme tăceam și fumam.

Casa se umpluse de flori. Aeriseam numai noaptea.

Într-un timp am început să am amețeli și să dorm foarte mult. Îl rugam din ce în ce mai des să oprească aparatul de filmat.

„E un monstru". (din jurnal).

Curînd am scos dulapul din cameră.

„Astăzi am împlinit șaizeci de ani. Șampanie!" (din jurnal).

Casa continua să fie plină de flori.

Aparatul de filmat s-a stricat. În același timp am văzut că nu mai era nevoie să scoatem nici o mobilă din casă.

Avea un rîs isteric. Rîdea din orice. Dormea prost noaptea.

„Nu voi mai crește. E cert. Ocup aproape trei sferturi de cameră. Noua situație nu-mi displace. Mi-ar fi rușine însă ca vecina de peste drum să rîdă de mine și să se laude cu talia ei de viespe." (din jurnal).

Rîsul lui isteric mă calcă pe nervi. Era clar că nu mai puteam dormi împreună.

Noaptea stăteam trează și mă gîndeam.

„Simt că el mă urăște. Nu-mi pasă. Îmi pot aminti însă de curtea nebună pe care mi-a făcut-o un căpitan de artilerie" (din jurnal).

Ne-am certat. El a rupt filmele și le-a aruncat la gunoi.

Casa s-a umplut de sticle goale. Și de mucuri de țigări.

„Azi mi-a mărturisit că pereții îl strîng ca-ntr-o menghină" (din jurnal).

Se plimba mult pe străzi.

Într-o zi a adus telefonul. M-a rugat să chem pe cineva. Tremura și fuma țigară după țigară.

În cîteva zile mi-am revenit. Am început să mătur și l-am ajutat să aducă dulapul înapoi.

A stat în mijlocul camerei și m-a privit în tăcere.

Ușa a rămas un timp deschisă în urma lui.

„Îmi reamintesc cu claritate de primul nostru bal. Sala era imensă, plină de flori" (din jurnal)

Ovidiu BUFNILĂ

În amintirea unor zile

se va spune despre mine că port
noaptea în ochi,
sînt fosta și noua iubită
a întunericului,
de peste drum mereu renasc pîlpîietor
focurile minunii,
se va spune că e spre stingere,
spre fericirea mea...
(mă indispune să schimb ceva
în acest univers gata clădit,
gata pregătit să fie devorat
de ursitoare rele,
nepregătite de noul timp)
Se va spune despre mine că port
în suflet
lacrimile copilului blond și îmblînzirea,
steaua mea, steaua lui, steaua noastră...
ceilalți se vor feri de mine,
nu suportă cuvîntul negîndit
în secunda aprinsă,
nu suportă sarcasmul logic și fidel
supus sau scris
desființînd
cuvinte sau fapte în pripă...
și cît aș vrea să-mi lepăd vocea, mîna asta
caldă, încă nesluțită.

Bianca MARCOVICI

CAMELIA CORLĂȚEANU

Chemarea poetului

trimisul tău
stranie pădure albă
e-un șarpe

îl voi recunoaște
așa după cum ai profețit:
urma ghimpelui în solzul său
lăsa-va pe buze
rășină

Trandafirii

piața de flori
s-arată-n visele nopților mele
cu liliac
cu garoafe
cu mărgăritare

trandafirii anume
arborînd miresmele lor imperiale
par a mă învălui
în spăimîntătoare droguri
— de fiecare dată
cînd îi privesc
simt
cum se cațără-ncet
pe fruntea mea
spinii

Incantație

alungă-le alungă-le
viorile acelea
n-auzi cum se tînguie?

cum recompun
arborînd sensuri viclene
dimensiunile vizuinelor noastre

alungă-le
revarsă-le-n strune păianjeni și apă
aprinde-le-n scînduri incendii

și vino aici lîngă mine
adă vopsele
colorează-mi obrajii
și pleoapele
și învață-mă cum se descifrează
dindărătul măștii
Sensul Iubirii

Deșert

dintr-odată cuvintele
încremenesc atîrnate de firele
bărbii
ca liliecii
ce dimineață
năucitor topindu-și feminitatea
în lumina ochilor

Morgana!

Spui: visez
Dar îți va risipi nisip între gene
va aduce soarele lîngă tine
cu o tandrețe infinită
potrivindu-ți-l în creștet
și-ți va îndeplini Dorința:
vei rămîne pentru totdeauna
Principe

Purpur princiar

jarul
jarul
izbucnind leneș
din trupul mamei
dogoarea lui de început de lume
mistuitoarea-i chemare
forță de fiară sălbatică

tobe și dansuri
zei mișunînd printre măști

inocentă înscăunarea
în mijlocul pietrelor înroșite de foc
— ființa mea
ca ultimul templu
închinat apei

furtuna iscată fără veste
dintre frunzele junglei
împăciuitoare ofranda
ursitoarelor
— cornul plin ochi cu sînge
proaspăt.

1. *Vă tentează un bilanț ?*

— Primul obiectiv care mi s-a părut a fi de mare eficiență educativă, aici la noi în Bucovina, unde fiecare palmă de pămînt înseamnă istorie, a fost modernizarea, specializarea și dezvoltarea muzeelor. In județ veneau și continuă să vină foarte mulți oameni din toată țara, din toată lumea, pentru a vizita monumentele istorice din evul mediu. O personalitate de nivel european mi-a spus, pe atunci, sub zidurile Voronețului : „Bine, asta au făcut înaintașii voștri, voi astazi ce faceți ?" De aceea, am acționat pentru o receptare concomitentă și a valorilor patrimoniului cultural, istoric, etnografic, memorial, turistic, prin dezvoltarea rețelei muzeale intercalată traseelor acestor monumente.

In aceeași ordine de idei și dînd curs unor mereu amînate dorințe, au fost amplasate în spațiul bucovinean marile noastre statui : Dragoș Vodă, Bogdan Vodă, Petru I. Mușat, Ștefan cel Mare, Ciprian Porumbescu, Sadoveanu, Labiș. Astfel, județul dispune în momentul de față de 21 instituții muzeale și au fost adăugate la cele cîteva mai vechi un număr de 30 de statui, distribuite în mai multe localități și două valoroase mozaicuri amplasate pe fațadele unor mari unități industriale.

Îmi doresc, ne dorim să nu ne oprim aici...

Întărirea cadrului instituțional și dezvoltarea spațiilor destinate activității culturale a fost, de asemenea, un alt imperativ urmărit cu multă perseverență. O recentă enumerare stabilea la 25 numărul obiectivelor realizate în acest domeniu. Desigur, multe dintre ele sînt de importanță obișnuită, cum ar fi filialele de bibliotecă, în zone industriale și cartiere noi, case ale cărții, galerii de artă și ateliere pentru pictori, deschiderea pentru public a unor fonduri memoriale, precum cele ale lui Simeon Florea Marian, Vicoveanu, Petru Comarnescu, Labiș, Camilar, noi secții muzeale la Dorna, Siret și Fălticeni ; o secție muzicală la Biblioteca Județeană, spații foarte generoase pentru bibliotecile din Rădăuți și Vatra Dornei. Dar vor rămîne, pentru totdeauna, motive de mîndrie și de mare satisfacție pentru acești ani, realizarea Muzeului Județean de Istorie, înființarea Cenaclului Suceava al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, amenajarea colecției de artă „Ion Irimescu" la Fălticeni, redactarea lunară și editarea suplimentului „Pagini bucovinene", înălțarea Complexului Astronomic Popular din Suceava, amenajarea Teatrului Municipal și aducerea primei trupe profesioniste de actori la Suceava. Rămîn deziderate pentru care am insistat și insistăm, în continuare, muzeul de științe naturale (muzeul pădurilor), muzeul de artă plastică, expoziția etnografică în aer liber din preajma Cetății de Scaun ; restaurarea Cetății lui Ștefan cel Mare și amenajarea muzeului de artă militară medievală și a unei instalații de sunet și lumină, în conformitate cu macheta, proiectul și tematica, realizate mai demult în baza unei hotărîri a conducerii partidului.

S-a urmărit, de asemenea, reînvierea prin manifestări prestigioase a unor tradiții în domeniile poeziei, muzicii, artelor plastice, cercetării științifice, arheologice, creației tehnico-științifice. Au fost inițiate pentru aceste domenii, și se desfășoară an de an, concursuri de interes național, colocvii și sesiuni științifice, expoziții reflectînd creația plastică românească contemporană, expoziții de invenții și inovații în domeniile gîndirii tehnico-productive, o paletă largă de manifestări în domeniile creației și interpretării artistice populare. S-a permanentizat apariția prestigioasei lucrări „Anuarul Muzeului Județean". S-au editat ample culegeri prezenți în tot ce se întîmplă important în viața spirituală suceveană, precum Ileana Paranici, Costică Arteni, Ion Siminiceanu, Alexandru Vornicu, Ion Răcaru, Mihai Găinariu, Mihai Frunză, Vasile Păriu, Ion Cornețchi, Roman Steicik, Aura-Simina Anușca, Maria Țipirigan și atîtor altora le port o stimă deosebită pentru dragostea lor față de actul de cultură, pentru convingerea exprimată adesea că formarea conștiinței socialiste a omului zilelor noastre trebuie clădită pe un solid fundament cultural al personalității. Strădanii conjugate aflăm din partea Inspectoratului Școlar Județean, Consiliului Județean al Sindicatelor, tineretului, uniunilor cooperatiste, consiliilor de conducere și consiliile oamenilor muncii de la cele peste 530 de instituții și așezăminte culturale. Activează în județul nostru prestigioși muzeografi precum Octav muncitori, tehnicieni și ingineri ai celei mai noi întreprinderi sucevene — Uzina de Rulmenți — pe toate le întîlnim în gîndirea, simțirea și creația culturală actuală. E destul să privim statuile noastre, după cum spuneam, să privim tablourile pictorilor, să citim și să ascultăm poeziile, poveștile, evocările acestui timp, să ascultăm muzica Bucovinei, ca să ne dăm seama că toate sînt destinate omului, omului din totdeauna, omului de azi de pe aceste minunate meleaguri.

Apoi ne întîlnim peste tot în fabrici, în uzine, în cooperativele de producție, în școli, în exploatări miniere și forestiere, în stațiunile noastre de cercetări, la Institutul de Învățămînt Superior cu o ardoare pentru lucrul bine făcut, o neliniștită căutare pentru altceva, pentru mai binele de mîine față de cel de azi.

„Un spațiu de maximă receptivitate față de om, față de nou, față de frumos..."

Interviu cu profesor doctor ALEXANDRU TOMA, președintele C.J.C.E.S. Suceava

de folclor, acoperind cele 5 subzone etnografice ale județului, s-au realizat valoroase monografii privind arta populară bucovineană, dansul popular din județul nostru, monumentele și frumusețile turistice ale județului, sinteze privind muzica, arta, poezia, proza, teatrul, știința în Bucovina. La toate acestea se adaugă cele peste 100 de titluri de carte ale autorilor suceveni apărute în mai toate editurile țării.

Și, în sfîrșit, dar nu în ultimul rînd s-a insistat și se insistă în continuare pentru creșterea conținutului educativ și artistic, pentru ridicarea calității activității așezămintelor culturale. Rodnice s-au dovedit întrecerile anuale între bibliotecile comunale, cinematografele de la sate, între organismele care se ocupă de răspîndirea cunoștințelor cultural-științifice. Au fost generalizate în toate cele 8 orașe și 90 comune, desfășurîndu-se anual, decadele și săptămînile educației politice și culturii socialiste. Toate acestea nu reprezintă decît o sumară trecere în revistă, viața, activitatea din orașele și comunele noastre fiind mult mai bogată, mai diversă.

2. *Cred că această vastă și diversă gamă de preocupări a fost posibilă datorită unui climat, datorită introducerii unui serios spirit de echipă. Ce ne puteți spune în acest sens ?*

— Județul Suceava este, el însuși, o excelentă echipă. Am găsit și găsim întotdeauna o maximă receptivitate din partea tuturor organelor de partid și de stat de la nivel de județ, municipiu, orașe, comune. Multor activiști de partid, Monoranu, Mircea Ignat, Ileana Șutac, Mihai Spînu, Maria Mărgineanu, Pavel Blaj, Marcel Zahariciuc, Adrian Cocîrță, Dragoș Cusiac, Simion Haja ; excelenți bibliotecari precum Ion Pînzaru, Aurica Clim, Eugenia Ciurea, Aurelia Pintilii, Marian Pescaru, Aurelia Hurjui, Maria Teleagă, Aurelia Matei, Elena Pădure ; mari îndrăgostiți de meseria de librar : Ion Cîșlaru, Maria Brînzei, Lia Ciornei, Artemiza Corduneanu, Pavel Dascălu : competenți îndrumători ai mișcării artistice de masă : Aurelian Ciornei, Rodica Dominte, Sever Dumitrache, Ilarie Curechianu ; activiști neobosiți, răspunzători de marile acțiuni culturale ale județului : Mihai Ghergu, Victor Rusu, Corina Ignat, Ianoș Horvath, Vasile Florea ; scriitori prezenți mereu în mijlocul oamenilor : Marcel Mureșeanu, Mihail Iordache, George Damian, Ion Beldeanu, Mircea Tinescu, Ion Filipciuc ; artiști plastici care se mîndresc cu inițiativa lor expozițională intitulată „Mereu între oameni" : Ion Carp Fluerici, Dumitru Rusu, Mircea Hrișcă, Mircea Dăneasa și mulți alții. Cum să enumeri miile de învățători și profesori, de medici, economiști, ingineri, sutele de instructori și îndrumători artistici, cei peste o sută de mii de tineri și vîrstnici ce alcătuiesc forța suceveană a mișcării artistice de masă ?...

3. *Dacă ar fi să definiți spațiul cultural bucovinean de azi...*

— Un spațiu de maximă receptivitate față de om, față de nou, față de frumos. De la chipurile neuitate ale voievozilor, ce ne privesc din frescele monumentelor bucovinene, pînă la tinerele chipuri de

Și tot așa vei afla peste tot, la toți bucovinenii, o dragoste nestinsă pentru a da contur măestru lucrurilor, pentru a încrusta zîmbetul în ceea ce fac, pentru a adăuga bucuria din sufletul lor în cîntecul, în dansul, în obiceiul moștenit de la înaintași. Sînt toate acestea linii de forță ale spațiului cultural bucovinean și ne simțim onorați să le păstrăm, să le dezvoltăm.

4. *Am întîlnit în mai vechile discuții cu Dumneavoastră, despre inițiativele culturale sucevene ale accestor ani, sintagma „manifestări tradiționale". Ce dezvăluie ea ?*

— Dorința de a realiza activități de calitate care să dăinuie, să se perpetueze de la an la an. Spuneam mai sus că am fost preocupați să organizăm asemenea manifestări în care să nu lipsească genurile artistice de mare forță emoțională, educativă : muzica, poezia, pictura, teatrul, filmul, grafica militantă, anumite laturi ale creației populare bucovinene. În toate aceste genuri au fost inițiate la Suceava sau în orașele județului concursuri și festivaluri care au adunat talente de pe întreg cuprinsul țării. Concursul național de poezie patriotică pentru tineret „Nicolae Labiș" a avut deja 20 de ediții ; concursul național de pictură și grafică „Voronețiana" pentru profesioniști — singurul de acest gen din țară — se află în fața celei de a 13-a ediții ; concursul național de interpretare instrumentală pentru copii „Lira de aur" este la a 18-a ediție ; concursul coral interjudețean „Ciprian Porumbescu" la a 9-a ediție. Mai pot fi enumerate Tîrgul olarilor de la Rădăuți, Gala obiceiurilor de iarnă de la Vatra Dornei, Salonul umorului de la Suceava, Tabăra de creație „Nada Florilor" de la Fălticeni, concursul cineamatorilor „Toamnă la Voroneț" de la Gura Humorului, concursul interjudețean al ansamblurilor artistice forestiere „Veșnic pădurile cîntă" de la Cîmpulung Moldovenesc...

Toate aceste concursuri, întreceri, întîlniri se petrec aducînd de fiecare dată altceva, creații noi, răspunsuri noi la comandamentele culturii educative românești de astăzi.

Una e să te bazezi pe tradiție, să pornești de la ea, s-o duci mai departe și alta e să *creezi* tradiție. Cultura suceveană își dorește imperativul labișian al „luptei cu inerția".

5. *La Festivalul național „Cîntarea României" județul Suceava a „scris" pagini de mare frumusețe și mare consistență artistică. „Recitiți" pentru noi unele dintre ele.*

— Pînă în 1976 județul Suceava era citat numai la capitolul folclor...

Este meritul acestui mare festival, că județul nostru și-a căpătat locul meritat în geografia spirituală a țării. S-a dezvoltat și afirmat puternic mișcarea corală, teatrul, poezia, dansul clasic, modern, de societate și popular ; s-a afirmat creația tehnico-științifică, creația literară, plastică, muzicală, de artă populară, Au fost scrise, așa cum spuneam, și publicate de către suceveni în diferite edituri peste 100 de cărți. Revistele culturale, radioul, televiziunea au surprins nenumărate secvențe ale spațiului cultural sucevean. Dar cea mai mare mîndrie a noastră este una pe care nu o pot exprima decît statistic : de la 80 premii republicane în ediția I a Festivalului național „Cîntarea României", la 1 100 în ultima ; de la 800 formații atunci, la 5 300 acum și de la 20 000 de artiști amatori la prima confruntare, la peste 100 000 astăzi. Iată fapte care demonstrează talentul, dragostea de frumos.

6. *Anul pe care l-am început este bogat în momente aniversare. Care sînt proiectele culturii sucevene ?*

— Într-adevăr, este anul celei de a 45-a aniversări a revoluției noastre de eliberare, moment pe care-l vom întîmpina cu un amplu ciclu de manifestări educative, politice, culturale și artistice. În același timp, bazîndu-ne pe Tezele din aprilie, pe Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu de la plenara din noiembrie 1988, vom desfășura săptămînal acțiuni politice în întîmpinarea celui de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român. Ne propunem, de asemenea, cicluri cultural-literar-artistice intitulate „Centenar Eminescu", „Centenar Creangă". Nu uităm, totodată, că în acest an se desfășoară fazele superioare ale Festivalului național „Cîntarea României", la care județul Suceava trebuie să mențină, să amplifice succesele de pînă acum.

Discuție consemnată de
Marcel MUREȘEANU

DICȚIONAR – LXXII

MAREȘ RADU (n. 3.III.1941, Frasin, prozator). Studii secundare la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți și universitare la Facultatea de Filologie din Cluj. Profesor, activist cultural la Suceava, redactor la revista „Tribuna" din Cluj, din 1971. Debut literar în revista „Tribuna", 1959. Lucrări tipărite : **Anna sau pasărea paradisului,** roman, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1972 ; **Cel iubit,** roman, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1976 ; **Caii sălbatici,** roman, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1981 ; **Pe cont propriu,** însemnări, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1986.

Radu Mareș a debutat editorial cu un roman al cărui titlu „poetic" și puțin exotic **(Anna sau pasărea paradisului)** nu sugerează de fapt structura unei proze „experimentaliste", în filiație faulkneriană, „exercițiu de observație exterioară, joc cu timpurile narațiunii și personajelor", roman de altfel bine primit de critică, dar totuși dificil la o lectură „medie". Cărțile ulterioare au confirmat vocația reală de prozator a lui Radu Mareș. „Trecut la începutul anterior prin experiența unei încercări duse pînă la limitele neatinse de altcineva la noi de a reforma tehnica romanescă **(Anna sau pasărea paradisului,** 1972), Radu Mares avea să dea apoi unul dintre cele mai bune romane apărute în anii '80 **(Caii sălbatici),** 1983, carte nedrept de puțin comentată la apariție" (Mircea Iorgulescu). „Nici în cele două volume anterioare nu se miza pe spontaneitate, pe dinamica aleatorie a discursului, dar în „Caii sălbatici" rigoarea arhitecturii, caracterul elaborator al construcției sînt atît de evidente încît e clar că autorul contează pe ele și cere același lucru cititorului, deci se mizează pe luciditatea lecturii, pe intropatie supravegheată, pe abolirea iluziei literare ; procedeele de realizare a efectului de distanțare sînt variate" (M. Iordache).

Referințe critice (selective) : Runceanu, Marcel Constantin în **Tribuna,** nr. 15, 1982, p. 5 ; Iordache M. — în **Pagini bucovinene,** aprilie 1982, p. II ; Holban, Ioan — în **Cronica,** nr. 17, 1982, p. 4 ; Popa, Mircea — în **Steaua,** nr. 8, 1982, p. 5 ; **Vatra,** nr. 11, 1982, p. 4 ; Vlad, Ion — în **Tribuna,** nr. 6, 1982, p. 2 ; Poantă, Petru — în **Tribuna,** nr. 5, 1987, p. 4; Iorgulescu, Mircea — în **România literară,** nr. 12, 1987, p. 11 ; Schwartz, Gheorghe — în **Orizont,** nr. 13, 1987, p. 14 ; Iordache, Mihail — în **Pagini bucovinene,** iunie, 1987, p. II.

MARGUL-SPERBER, ALFRED (n. 23.IX.1898, Storojineț (U.R.S.S.) — m. 3.I.1967, București). Scriitor de limbă germană, traducător. Studii secundare la Cernăuți și Viena. Studii universitare la București, Paris și New York. Ziarist (1926—1932), funcționar (Burdujeni — Suceava), 1932—1940. A lucrat după 1945 în redacția unor reviste de limbă germană, fiind unul dintre reprezentanții de seamă ai acestei literaturi în acei ani. Premiul de Stat pentru traducerea poeziei românești în limba germană (1954).

Lucrări tipărite : **Uraganul,** New York, 1923 ; **Gleichnisse der Landschapt. Gedichte,** Storojineț, f.e., 1934, 96 p. ; **Geheimmis und Verzicht. Gedichte,** Cernăuți, Ed. Literaria, 1939, 88 p.; **Zeuge der Zeit,** Bukarest, Staatsverlag für Kunst und Literatur, 1951, 104 p. ; **Ausblick und Rückschau. Gedichte,** Bukarest, Staatsverlag für Kunst und Literatur, 1955, 220 p. ; **Mit offenen Augen. Gedichte für die Jugend,** Bukarest, Jugendverlag, 1956, 156 p. ; **Taten und Traume. Gedichte,** Bukarest, Staatsverlag für Kunst und Literatur, 1956, 140 p. ; **Versuri pentru tineret,** în românește de Virgil Teodorescu, București, Editura Tineretului, 1959, 144 p. ; **Unsterblicher August. Gedichte,** Bukarest, Jugendverlag, 1959, 133 p. ; **Poezii**. Prefață de A. Philipide, București, Editura Tineretului, 1962, 196 p. ; (Cele mai frumoase poezii) : **Gedichte,** Bukarest, Jugendverlag, 1963, 207 p. ; **Aus der Vargeschichte: Mythen, Mören, Möritaten,** Bukarest, Literaturverlag, 1964, 192 p. ; **Der kleine Hans lerut die Welt verstehen ;** Bukarest, Jugendverlag, 1965, 8 p. ; **Ausgewahte Gedichte,** Bukarest, Literaturverlag, 1968, 207 p. ; **Das verzaubente Wort. Der poetische Nachlass 1914—1965,** Bukarest, Jugendverlag, 1969, 392 p. ; **Geheimnis und Verzicht.** Bukarest, Kriterion, 1975, 640 p.

Alfred Margul-Sperber s-a afirmat ca poet încă în perioada cernăuțeană, unde l-a avut drept prieten apropiat pe marele poet de limbă germană Paul Celan, consacrat definitiv în anii '60 la Paris, unde a sfîrșit tragic. Poeziile de tinerețe ale lui Margul-Sperber sînt de factură livrescă sau erotică, de un lirism estetizant și sentimental, trădînd influențe ale modelelor epocii. Poezia de mai tîrziu reia teme ale umanismului militant, specific epocii, cu poncifele inevitabile, dar și motive eterne, cum sînt natura și copilăria, abordate liric cu aplicație și sensibilitate. A. Margul-Sperber a fost unul dintre cei mai avizați traducători ai poeziei românești în limba germană.

Referințe critice (selective) : **Dicționar cronologic. Literatura română,** Coordonator, I.C. Chițimia și Al. Dima, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 237, 306, 373, 400, 479, 512, 543, 599 ; **Dicționar de literatură română. Reviste, scriitori, curente,** coordonator Dimitrie Păcurariu, București, Ed. Univers, 1979, p. 247—248 ; **Literatura română. Ghid bibliografic.** Partea a II-a : Scriitori (M-Z) București, 1983, p. 30—31 (Biblioteca Centrală Universitară) ; Iorgulescu, Mircea — în **România literară,** nr. 16, 1988 ; Solomon, Petre : **Paul Celan — Dimensiunea românească,** București, Ed. Kriterior, 1987.

Ion PÎNZARU

Virgil PARGHEL : **„La Băncuță"**

GALINA TARASIUK

(R. S. S. Ucraineană)

Logică feminină

Omenirea trăieste după legile
logicii masculine.
Natura — după legile feminine,
de aceea nu cunoaște ea
cale fără ieșire.
Cale fără ieșire în fața morții.

Studiu sentimental

Să ajungi pină toamna.
Să conduci cu privirea
rindunica tîrzie
in zare.
Să foșnești
din frunza căzută.
În puterea nopții
să intri în casă.
Și lipindu-ți
fruntea de fereastră,
picăturile reci
ale ploii întunecate
să le simți pe obraz.

Studiu rustic

El se trezi încă din martie
și de-atunci nu-mi dă pace:
imi tot bate în geam
dimineața și seara.
Ce-ți trebuie,
arbore fără somn?
„E vremea de semănat" —
imi șoptește
să nu audă orașul,
să nu afle orașul
frămîntările noastre țărănești.

În românește de
Ioan NEGRIUC și Victor RUSU

Monolog în satul de lemn

1. *pe papyrusul drumurilor*
potcoavele cailor scriu ultimile memorii credibile
liberi de-a mai căra manuscrise
îmbătrînesc în sticlăria de orz;
tare-i ca somnul tata în cîmp
netezind coama austrului cu mîini noduroase
cu puii de lup încălziți în șerpar
coboară muntele ghemuit în sine.

2. *s-a înmulțit întunericul de la ochii tăi*
ca în triunghiul premergător primei zile,
(dropii de lemn ocrotesc axa casei)
ei vor veni, îi vei cunoaște pe privirea
plină de ierburi
după turmele rătăcindu-se printre genele
baciului tînăr.
nu te vor striga pe nici un nume;
peste orice strigăt se trage o lespede...

3. *reflux al frigului,*
la răscruci nu viețuiește nici o întrebare
se dizolvă pomii pe praguri
mereu dezbrăcîndu-se unul în altul
cu semințele singurătății pe frunte.

4. *luminile vin toate deodată;*
fugarii nu mai încap în propriile măști,
li se năruie numele neprimit de nici o piatră
o litanie de lemn le viscolește urma de briză!...

5. *acoperișurile scad —*
nici copiilor nu li se îngăduie vorba,
chiar și o respirație poate pîngări
arhitecturile orei,
pe tăcere durate neclintite-s coloanele
limbii!...
(o, noapte, mașină de treierat, niciodată sătulă de snopii cuvintelor mele!)

6. *singurul nezgomotos în mișcare*
e ochiu-n orbită,
astrele cîntă în genunchi umblînd
prin fîntîne;
numărînd în tipsii capetele luminoase,
risipitor să mă lase mai departe
pe tata îl rog între cuțitul lui ridicat
și lună năpădită de iederi...

7. *două puști mute sînt ochii tăi în pădure*
abrevieri la un tratat despre originea spaimei;
într-acest poem dezbrăcîndu-ți rochia de
cerneală
cu zăpezi îmi îmblănești mîinile
descriind pentru nimeni nimicul...

8. *rîd caii păscînd ștersele nume*
lîngă peretele plin de aripe,
acoperișurile scad
nici copiilor nu li se îngăduie vorba
nimeni nu poate tulbura
călătoria viermilor dintr-un măr
în altul...

Constantin HREHOR

CADRAN

Un poet

Un poet pe nedrept ignorat de critică ni se pare a fi Nicolae Sava, component — dacă e bine zis — al „școlii de poezie de la Neamț". Cartea sa de debut, *Fericit precum mirele* (1984), a trecut neobservată, deși ea se circumscrie celor mai îndrăznețe cote valorice ale promoției tinere. Dacă e să luăm în considerație perioada în care a fost scrisă (volumul era reținut încă din 1983 de juriul concursului de debut al Editurii „Junimea"), putem afirma că aceasta precede fericit succesele de ultimă oră ale unui Cristian Popescu, de pildă. Numai că Nicolae Sava împărtășește, probabil, neșansa altor colegi de generație aflați departe de zgomotoasele „arene" literare și lipsiți, în consecință, de favorurile unui mentor generos.

Poezia lui Nicolae Sava, deși beneficiază de atuurile „lecției postmodernismului", pe deplin asimilate, nu caută cu ardoare extremele, nu mistifică teritoriile ludice asumate. Ea se desfășoară pe aceleași coordonate ale realului obișnuit, propunîndu-și nu doar o simplă înregistrare (eventual amuzantă) a mișcării elementelor ce-l compun, sau mai degrabă o inventariere a acestora în „tonalitate optzecistă". Nu întîmplător poetul, cu o frumoasă sfială, așează în deschiderea plachetei grupajului intitulat „Permiteți", care se vrea o încercare de accedere a istoriei la zi prin perceperea marilor ei interogații: *„să mai fumăm deci o țigară e drogul cel mai / comun după alcool desigur pentru sentimente / nu mai e timp nu se mai trece prin lume cu / suflet candid nevoia de seară bîntuie ca o / molimă și vine seara asta ca un tren japonez / fiecare cu o bucată de cer ne credem supremi / singuri am venit la acest spectacol nimeni nu / ne mai restituie contravaloarea biletului și iată / sîntem obligați a-l vedea în dezlănțuirea lui / anacronică pînă la capăt"*. Textele lui Nicolae Sava întrețin o atmosferă de fragilă claustrare și duioasă contemplare a lumii: *„azi a trecut / prin mine o lebădă mi-a lăsat doar tăcerea nu-mi / cereți nimic de-nchiriat nimic de iubit nimic / de răspuns iarăși sînt singur precum / valiza unui recrut"*. Eul liric se raportează mereu la un univers minat de agresare, din care nu se poate evada prin radicalizarea contemplației: *„Și cînd nu mai poți de dor singurătatea ți se / strecoară în odaie pe sub ușă ca o nevăstuică / pîndindu-ți gîtlejul încerci să faci un rezumat al situației internaționale și te apucă subit / plînsul"*. Nicolae Sava evită efuziunile gratuite, carnavalești, supraveghindu-și — în ciuda aparentei cursivități — discursul poetic. Nu avem în vedere doar ornamentarea metaforică (amănunt notabil pentru un postmodernist), realizată cu un ales simț al cuvîntului, ci deopotrivă sintaxa retoricii, claritatea și finalitatea enunțului.

El refuză comentariul cotidianului de dragul comentariului, întreținînd un realism al observației, al mărturisirii, cu accente penetrante în conștiința cititorului (*„Poemul de marți", „Poem la Soveja", „Pată de cerneală", „Moment poetic", „Plutonul de execuție"*). *„...nu aștept nici / un tren cu mirese beau apă și văd cum mă / părăsesc prietenii se așează fiecare pe cruce / un picup continuă să se-nvîrtă bate un cui bate / un cui bate un cui vai mie lacrimile îmi curg și / sînt roșii dar cui îi pasă de neliniștea mea din / poemul acesta beau apă și mă întreb de ce pasărea / ce nu cunoaște zborul devine piatră / uneori îmi pun o poiană sub cap și aștept visele / la care nu au acces muritorii beau apă și mă / întreb de ce pasărea..."*. Un poem edificator care evidențiază totodată că starea definitorie a poetului rămîne melancolia. De altfel N. Sava nu face decît să-și transcrie uimirile de fiecare zi, gestul său aducînd cu exercițiul dureros al mersului pe sîrmă. Și pentru a se apăra de tristețe, de singurătate, de absurd și de toate, el apelează, fără a abuza, la ironie și autoironie, alteori la parabolă. *„...nu am nimic să vă spun probabil că / antivorbitorii mei s-au scăldat prea mult / în cuvinte important e să deschideți o carte să / visați cum trece timpul peste pagini ca un pluton de / soldați sfioși ce nu au cunoscut niciodată / iubirea..."*. Spațiul nu ne permite să insistăm, nici să detaliem „mecanismele" structurilor sale poetice, inteligent articulate și de o noutate a expresiei relevantă. Pentru că Nicolae Sava prin această singulară apariție (editorială) se dovedește de pe acum a fi o voce inconfundabilă, demnă de atenție și capabilă de noi surprize. Nu ne îndoim că proxima sa carte, așteptată desigur și de autor, va convinge și mai mult.

Ioanid DELEANU

Spectacolul muncii în lumea micronilor

(urmare din pag. I)

trimitere se poate face spre imaginea unor proiectanți aplecați deasupra planșetelor.

Examenul ultim al fiecărui produs are loc în laboratorul de metrologie, unde nici cea mai infimă abatere de la parametrii de cotă și calitate nu poate fi admisă. Aparatul de măsurat lungimi cu ajutorul laserului sau aparatul de măsură în trei coordonate, prevăzut cu echipament electronic, nu vizează decît perfecțiunea, orice subiectivitate a controlului fiind exclusă.

Să nu uităm însă un amănunt: un rectificator de clasă, după cum ne spunea același Constantin Bunescu, se formează practic în cincisprezece ani. Rectificarea fiind faza sau operațiunea cea mai pretențioasă de pe întregul flux productiv, de ea depinzînd împlinirea cotelor și parametrilor geometrici stabiliți. Ei bine, rectificatorii pe care i-am întîlnit și despre care mi s-a vorbit au reușit să topească etapele, devenind profesioniști siguri pe cunoștințele și deprinderile însușite. Ceea ce nu înseamnă că au epuizat toate secretele de mecanică fină.

Iată și motivele pentru care impresia inițială, de încîntare și plăcuta surpriză, rămîne nealterată. Autorii migăloaselor aparate de măsură și control impun respect prin seriozitate și competență. Cei mai mulți sînt absolvenți ai liceelor de profil, alții s-au specializat pe parcurs și nu puțini sînt cei care în prezent își fac studiile de inginerie la seral. Un colectiv tînăr și ambițios, așa cum o și cere misiunea pe care și-a asumat-o.

CONSEMNĂRI

● Centenar Eminescu — manifestări omagiale

● La Cabinetul Județean pentru Activitate Ideologică și Politico-educativă, activul de propagandă din județul Suceava a urmărit un spectacol de poezie și muzică dedicat poetului nostru național, susținut de Liviu Manoliu, Mioara Ifrim și Dana Olaru — actori ai Secției Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri" și de interpreții de muzică folk Sever Dumitrache și Mihaela Popescu. Despre viața și opera lui Mihai Eminescu au vorbit criticul literar Mihail Iordache și scriitorul Ion Filipciuc.

● La Întreprinderea de Rețele Electrice din municipiul Suceava s-a desfășurat, timp de patru zile, un bogat program consacrat Anului Mihai Eminescu și care a cuprins: o expoziție de documente literare din colecția Dumitru Grumăzescu, întîlniri cu prof. dr. Mihai Drăgan, prof. dr. Gavril Istrate, criticul și istoricul literar Dimitrie Vatamaniuc, cercetătorul George Muntean, precum și recitaluri de poezie din opera eminesciană susținute de actori ai Secției Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri", ai Teatrului „Mihai Eminescu" din Botoșani și de actorul Ion Caramitru.

● La Observatorul Astronomic din municipiu, actorii suceveni au realizat un emoționant recital de poezie „Mihai Eminescu". Și-au dat concursul: Liviu Manoliu, Dana Olaru, Georgeta Păduraru și Adrian Păduraru. A conferențiat despre poezia eminesciană conf. dr. Mihail Iordache. *(V. R.)*

● Premieră la Secția Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri" din Iași

Noua premieră a Secției Suceava — cu piesa „...fără cartușe, Max!", de Nelu Ionescu — se constituie într-o reușită, datorată, în egală măsură, actorilor Orodel Olaru și Dan Victor, regizorului Petre Krstic (R. S. F. Iugoslavia), care semnează și scenografia, implicării profesioniste a celorlalte compartimente cu responsabilități față de spectacol.

Spectacolul reprezintă un vehement rechizitoriu la adresa războiului, în evoluția lui definindu-se personaje cu determinații tragice — Soldatul, Actorul —, personaje care se mișcă în spații epice imprevizibile, echivoce, insinuante. Într-un decor cu semnificații multiple, actorii au de rostit și de avertizat, vizavi de condiția umană, dialogînd cînd „ca doi bătrîni puși pe taclale", cînd violentați de țipătul apocaliptic al istoriei. Orodel Olaru aduce în scenă „un uriaș posomorît", „prea puternic, prea voinic, prea musculos", care „vrea să fie om și nu poate" și de aceea își strigă disperarea. Dan Victor realizează personajul care „conduce ancheta pentru descoperirea propriului meu ucigaș" ducînd „o bătălie pentru amintire", murind „fără să se vaiete", abuzînd de „amintiri trucate", pentru că viața lui „nu a fost interesantă, poate va fi în clipa morții, atunci toate viețile au importanță". Personajul evoluează de la a povesti viața lui „așa cum mi-ar fi plăcut mie s-o trăiesc" pînă la clipa superbă în care „viața mi-a oferit un rol principal". Se destăinuie unui dușman, unui străin, se simte caraghios, ridicol, dar, în vreme de război, „a înnebunit toată lumea"; și-apoi trebuie salvată „o cantitate cît mai mare de rațiune". Personajele mor sau se tîrăsc, dar fiecare „cîștigă războiul dus cu sine". Fiecare se constituie într-un intermediar între celălalt și eul celuilalt. Spectacolul devine un intermediar între spectator și eul lui imprevizibil, dar generos. Se respiră o atmosferă care ține de un viitor mai bun. Actorii aduc în scenă cîte un eu posibil, îl modelează și îl transformă în idee. O fac profesionist, generos, responsabil, într-un spectacol original, care le oferă prilejul să-și pună în valoare, în egală măsură, talentul și atitudinea față de spectacol: responsabilitate, trudă, adevăr.

Petre Krstic impune firescul, naturalețea, într-o desime de simboluri pe care știe să le amplifice, să le ramifice într-o scenă unde se află un patefon cu plăci zgîriate, o plasă (grilaj, năvod etc.), cîteva reflectoare, doi actori, dialogul lor și ideile în fața cărora ei se cutremură, speră, visează.

Ion DRĂGUȘANUL

● Anuala '88

Intenționînd să prezinte o sinteză a activității de creație a artiștilor plastici din județ, Anuala '88 a Cenaclului Suceava al U.A.P., deschisă la Galeria de Artă din municipiu, reunește 45 de lucrări de pictură, grafică, sculptură și artă decorativă, semnate de 20 de autori.

Și de această dată, organizatorii au căutat să definească, prin selecție și prin modul cum a fost panotată expoziția, cîteva dominante ale spațiului plastic sucevean actual. Se remarcă, la o primă citire, grija de a prezenta piese reprezentative pentru fiecare artist și pentru fiecare gen în parte, un oarecare cîștig în siguranța cu care sînt stăpînite mijloacele specifice de exprimare, o mai aplicată folosire a tehnicilor, materialelor și instrumentelor. Ceva mai evidentă ca de obicei este și deschiderea către experiențe moderne (Virgil Parghel, Mircea Dăneasă, Traian Postolache, Marcela Larionescu). Itinerarul tematic se menține într-un univers echilibrat, mulțumit de sine, punînd în lumină natura și obiectele apropiate, descriind chipuri și idei, degajînd intimitate calmă. De la o natură statică bine așezată în spațiu (Ion Carp Fluierici, Angele Bolnavu, Dan Bartos, Anton Costin, Mircea Hrișcă) la peisajul narat ori trecut prin toate registrele sublimării (Georgeta Gheorghiu, Vespasian Ionașcu, Dumitru Rusu, Gabriel Baban, Tiberiu Moruz, Eugenia Goras), de la o compoziție pendulînd între descriere și simbol (Lucia Puscasu, Dan Grigoraș, Costel Butoi, Marioara Dragomirescu, Despina Rotaru) și pînă la portretul filtrat de ecranele poeziei și esențializat în tușe viguros-sugestive (Ion Carp Fluierici), expoziția reprezentativă a plasticienilor suceveni dezvăluie preocuparea constantă a acestora de a se defini ca obște. *(V.R.)*

● Expoziție

În holul Teatrului Municipal a avut loc vernisajul expoziției de grafică a studentei (din ultimul an la arte plastice) Camelia Rusu Sadovei, tînără artistă, demnă de toată atenția. În cele douăzeci de lucrări expuse, autoarea dovedește nu numai că a învățat foarte bine lecția de desen și culoare a profesorilor săi, ci și că se pregătește asiduu — cu argumente intrinseci tablourilor semnate — pentru a-și găsi o formulă expresivă originală. Întoarcerea sa la Suceava poate însemna, astfel, un bun cîștig pentru gruparea de plasticieni de aici. *(D. M.)*

● Cenaclu

În cadrul ședinței de lucru din luna ianuarie a Cenaclului literar „Nicolae Labiș" au citit poezie Carmen Veronica Steiciuc și Emil Munteanu din Suceava. Discuțiile, la care au participat Brîndușa Steiciuc, Dorin Ilarie Curechian, Constantin Cernica, Ioan Negriuc, Dan Bodnar, Arcadie Arbore și Victor Traian Rusu, au scos în evidență faptul că poezia celor doi tineri autori este gîndită și construită cu surprinzătoare maturitate, vădind o bună stăpînire a mijloacelor stilistice și a discursului liric. *(V. R.)*

● Colecționar

În peisajul colecționarilor suceveni, Victor Colbert ocupă un loc aparte. Numismat, filatelist, autor și depozitar al unui impresionant material fotografic despre o Suceavă care nu mai există decît în memoria pînzelor și a filmului, Victor Colbert a fost și rămîne — totodată — un prețuit animator al acestui domeniu de multe ori pe nedrept subestimat.

Iată de ce acum, cînd a împlinit 75 de ani și cînd, cu acest prilej, a deschis și cea de a 125-a expoziție, considerăm de datoria noastră să aducem cuvenitele mulțumiri spiritului său tenace, întreprinzător, omului care a ținut să lase mărturii despre locurile de care s-a legat pentru totdeauna. *(D. M.)*

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48